

szaktárgy, a történelem vagy a földrajz tanárai, mert semmivel sem könnyebb dolog hasznosan és mégis élvezetesen szórakoztatni egy osztályt vagy annak a három és félmillió, 16—25 éves amerikai fiatalságnak egy csoportját, amely már kikerült az iskolából, de egyelőre állás nélkül lévén, sok szabad idejének helyes és hasznos felhasználása dolgában legjobban rászorul az útmutatásra.

Terestyéni Meinrád.

A világháború és a nevelés.

A világháború rendkívüli mértékben gazdagította a nevelésügyi irodalmat. Ennek a háborús pedagógiának értékeesebb termékei egyfelől a szilárd helytállás köznevelési feltételeit kutatták, másfelől feledtetni törekedtek a háborús élet borzalmait s ezen idők káros következményeit. Ebből maga a katonaság is kivette a részét. Nálunk pl. a volt cs. és kir. 2. hadseregpapancsnokság, illetőleg annak katoná-politikus vezérkari főnöke, *Dr. Bardolff Károly* altábornagy 1916-ban gondolt arra, hogy *Der Krieg und die Schule* címen megírta a világháborúnak az iskolai nevelésre vonatkozó tanulságait és ezt a könyvet minden katonának karácsonyi ajándéknak adja. Épp e sorok írója kapott megbízást a könyv tervezetének elkészítésére.¹ A világháború befejezése óta pedig hivatott katonai szakíróink gyűjtögetik nemes buzgalómmal a magyarság háborús teljesítményeit részint bajtársi kegyeletből, részint azért, hogy honvédelmi nevelésünkben és általában egész köznevelésünkben értékesíthessük őket.

Vitéz Nagy-Megyeri Nagy Károly altábornagynak *A magyarság jegyverbén* című művében² ez a szándék határozott kifejezést is nyer. A mű alcíme: *Jellemtanulmány a nemzetnevelés szolgálatában*. És valóban az is. Karakterológusok, tömeglélek-búvárok, fajiságkutatók, elméleti pedagógusok, tanügyigazgatási tisztviselők és gyakorlati nevelők számára valóságos kincsesbánya.

A magyar katona háborús szereplésének hadtörténelmi példái, a »huszár«-szellem, a magyar katona szívósságának bizonyosságai, a gépesített háború idején a gépnek a lélek függvényeként való bemutatása, az összes harctereken, valamennyi fegyvernemnél, minden szolgálati ágban és a mögöttes országrészekben jelentkező »fajképek« (típusok) egyéni és tömegpéldái a karakterológus számára valóságos gyémántmezőt jelentenek.

A tömeglélek búvára viszont a tömeg és az egyéni vitézség viszonylataiban, a vakrémület harctéri eseteiben, a tüzérségi tömegtűz erkölcsi hatásában, a csapatmagatartásban, a jó hangulat és:

¹ L. Váradi József: Gondolatok egy paedagogiai könyvtárban. Paedagogiai Értesítő 1917-i évf. 4—7. l.

² Budapest, 1939. Kiadja a Vitézi Rend Zrínyi csoportja. Stádium. N. 8-r., 257 l.

nyugodt idegzet isonzói eseteiben nyeri el a könyv iránti érdeklődésének bőséges jutalmát.

Még nagyobb haszonnal forgathatja ezt a művet a fajisággal kutató. Számtalan, külön-külön élő valóságos fajképen kívül a magyar vitézségre és a magyar katonaanyagra, a hadi erényekre, a kitartásra, a szívósságra, a magyar honvéd és a német katona közti különbségre, a magyar győzelemre, a »lehetetlenség« lehetetlenülésére, a magyar katona érzelmi világára és polgári lakosságunk háborús teljesítményeire olyan, cáfolhatatlanul igaz eseményeket örökít meg magyar szívvel, hogy ezek nélkül ma már nem lehetne hű és teljes képet adni a magyar jellemről. Erről különösen *A víz és a kézigránát* című beszámoló győzhet meg.

Mindezek az élet három legnagyobb tanítómesterének: a szűkségnek, a jó példának és a szeretetnek köszönhető eredmények, s ezért minden pedagógus nagy hasznukat veheti. Hadi erények, parancsnok és csapat, bajtársi készség, szenvedések és fátadalmak, a kötelesség vértanúsága, a jó hírnév, józanság, kitartás, igénytelenség, az alparancsnok, a csapatvezér, az erkölcsi erő hatalma, a faji lélek hatalma mind olyan kérdések, amelyek kell hogy érdekeljenek minden rendű és rangú nevelőt. A kiváló szerzőt pedig feljogosítják arra, hogy a jövőre vonatkozó tanulságok levonásában *A magyar ifjúság nevelése* legyen a legfőbb gondja.

A kisebb-nagyobb s helyenkint tündöklő példának szinte véget nem érő sorozatából azt a tanulságot vonja le, hogy a magyar ifjúságot önbizalomra, erős akaratra és eszménységére kell nevelni.

Bizonyos, hogy a világháborúnak azok a népek lesznek végső győztesei, amelyeknek sikerül az eszménységet általánossá tenni, s ezáltal az embereket »diadalmas világnézet«-ben egyesíteni.

Váradi József.

I R O D A L O M.

Makkai Sándor: Tudománnyal és fegyverrel. (Arte et marte). A nemzetnevelés terve. Budapest, Révai é. n. (1939), 192 lap.

A mult, a jelen és a jövő azok az irányvonalak, amelyekkel a nevelés-tudománynak szüntelen számolnia kell. A mult szemlélete megtanít arra, hogy mi volt a helyes, mi vált be és mi nem; hogy a nemzetben mely erősek működnek, amelyeket tehát ápolni és fejleszteni kell. A jelen kellő életközelséget és életérzést, finom időérzéklet és helyzetérzéklet követel, ami lehetővé teszi a szellemi, gazdasági és politikai viszonyokhoz, állapotokhoz, szóval az adottságokhoz való alkalmazkodást. Az ezekből leszűrhető tanulságok és belőlük következtethető fejlődés állapotják meg végül azt az irányvonalat, amely legbiztosabban készítheti elő a jövőt. Mind a három kapcsolat egy közös célban összpontosul: a nemzet fennmaradásában és állandó fel-